

EU-Ukrajna Társulási Szerződés, avagy az európai integráció új formája*

Debreceni Jogi Műhely, 2014. évi (XI. évfolyam) 3–4. szám (2014. december 30.)

1. Társulási Szerződés (Ukraine – European Union Association Agreement)

Az Európai Unió 2014. június 27-én írta alá a Társulási Szerződést Ukrajnával, Moldovával és Grúziával. Ez az új Társulási Szerződés lép az idejét múlt Partnerségi és Együttműködési Megállapodás helyébe, biztosítva az EU és ezen országok közötti bilaterális kapcsolatok jogi keretét. Herman Van Rompuy szerint az Ukrajnával kötött Társulási Szerződés a maga nemében páratlan, mivel ilyen jellegű megállapodást még soha nem kötött az Európai Unió. A 2140 oldalas szerződés példátlan mind a tárgykörét, mind pedig a részletességét tekintve. A megállapodás fő célja, hogy elmélyítse a politikai és gazdasági kapcsolatokat az EU és Ukrajna között, továbbá törekszik arra, hogy létrehozzanak egy Mélyreható és Átfogó Szabadkereskedelmi Övezetet (Deep and Comprehensive Free Trade Area, DCFTA), amely elősegítené Ukrajna fokozatos integrációját az EU belső piacán.[1]

1.1. Mi a Társulási Szerződés?

A Társulási Szerződés az „intergráció-orientált megállapodások” közé tartozik, azonban egy olyan új integrációtípust hoz létre, amely nem jár tagsággal. A megállapodást három jelzővel lehet jellemezni: átfogó, komplex és feltételes. A Társulási Szerződés egy átfogó keretmegállapodás, ami lefedi az EU és Ukrajna közötti kapcsolatok teljes spektrumát, tehát az Unió rendelkezések teljes sorát ide kell érteni, mint például az együttműködést a Közös Kül- és Biztonságpolitika (továbbiakban KKBP) terén. Az egyezmény átfogó jellegéből adódik, hogy a szerződés bizonyos területein átfedés van más érvényben lévő megállapodással és kötelezettséggel, ami növeli az egyezmény komplexitását. Azonban a Társulási Szerződés komplexitása nem csupán az átfogó jellegből fakad, hanem a célkitűzéséből: a megállapodás talán legkiemelkedőbb célja, hogy Ukrajna gazdaságát minél eredményesebben integrálja az EU belső piacába a Mélyreható és Átfogó Szabadkereskedelmi Övezeten keresztül. Végezetül pedig az Ukrajna és EU közötti Társulási Szerződés szigorú feltételeken alapul. A megállapodás preambuluma egyértelműen kimondja, hogy Ukrajna politikai társulása és gazdasági integrációja az Európai Unión belül a jelenlegi egyezmény implementációjának sikerétől függ. Máskülönb a közös értékek tiszteletben tartása nélkül nem lesz megvalósítható az EU politikai, gazdasági és jogi területeinek konvergenciája.

1.2. Kezdetek

Ukrajna 2007 márciusában kezdte meg a tárgyalásokat a Társulási Szerződésről, és miután Ukrajna WTO-tag lett, 2008 februárjában megindultak az egyeztetések a Mélyreható és Átfogó Szabadkereskedelmi Övezetről. A politikai megállapodás 2011 decemberében született, aláírására pedig 2012 márciusában került sor. A Bizottság 2013. május 15-én fogadta el a javaslatot az EU és Ukrajna közötti Társulási Szerződés aláírásáról és megkötéséről. Azonban az aláírás még váratott magára, ugyanis az EU követelte Ukrajnától, hogy hagyjon fel a szelektív igazságosság gyakorlatával és igazítsa az ukrán igazságszolgáltatási rendszert az európai standardokhoz. A Keleti Partnerség csúcstalálkozójának előestéjén azonban az ukrán kormány úgy döntött, hogy felfüggeszti az aláírási folyamatot, azért, hogy biztosítsa Ukrajna nemzetbiztonságát és helyreállítsa a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatokat Oroszországgal. Ezen hír bejelentését követően több százezren vonultak az utcákra Ukrajnában, és az ezt követő Majdan forradalom vezetett Viktor Janukovics leváltásához, 2014. február 22-én. Arszenyij Jacenyuk vezetésével felálló új kormány világos célja befejezni a Társulási Szerződés aláírási folyamatát. Azonban az

egyezmény aláírása intézményi akadályokba ütközött, ugyanis az ukrán alkotmány értelmében, csak az ország elnöke jogosult nemzetközi egyezmény aláírására. Janukovics elmenekült az országból, az átmeneti kormány vezetőjének legitimitása pedig megkérdőjelezhető, hiszen a Parlament nevezte ki, nem választások útján került az ország élére. Végül a Társulási Szerződés egy részének, a politikai rendelkezéseinek aláírására 2014. március 21-én történt meg. 2014. április 14-én a Parlament és a Tanács elfogadta azt a rendeletet, mely által csökkentik vagy egyes esetekben el is törlik az Ukrajnából érkező áruk vámját.[2] A Társulási Szerződés részleges aláírása politikai elköteleződést tükröz a közös értékek és célok megvalósítása iránt. A politikai rendelkezések meglehetősen általános jellegűek, viszont a többszintű politikai párbeszéd mellett tartalmaznak konvergenciát a KKBP területén is. Az újonnan megválasztott Petro Poroshenko írta alá a teljes egyezményt 2014. június 27-én. Ez a Társulási Szerződés vegyes megállapodás, mind a 28 tagállamnak ratifikálnia kell, ami évekbe is telhet. Annak érdekében, hogy megkerüljék ezt a hosszúságú ratifikációs eljárást, a Társulási Szerződés 486. Cikke megadja a lehetőséget az egyezmény ideiglenes alkalmazására.[3]

1.3. Van „európai törekvés” uniós tagság nélkül?

Az Európai Unióval kötött különféle társulási megállapodásokat gyakran tekintik mérföldkőnek az uniós tagsághoz vezető úton, azonban nincs automatikus kapcsolat a társulás és a későbbi csatlakozási kilátások között. Az Ukrajnával kötött Társulási Szerződés gondosan elkerüli a közvetlen utalást a jövőbeli tagságra vonatkozóan, viszont kissé diplomatikusan megjegyzi, hogy „az EU elismeri Ukrajna európai törekvéseit és üdvözli az európai választását”. Ez a megfogalmazás, bár emlékeztet annak a régebbi egyezménynek a szövegére, amelyet az EU a közép- és kelet-európai térséggel kötött, nem jelent semmilyen jogi vagy politikai elkötelezettséget a további bővítést illetően az Unió részéről. Más szóval, a Társulási Szerződés fő célja, hogy biztosítsa Ukrajna részleges integrációját az EU-ban anélkül, hogy a jövőben konkrét tagságot kínáljon.[4] Štefan Füle kinyilatkoztatta, hogy a Társulási Megállapodás nem a végső állomás, melyből véleményem szerint arra is lehet következtetni, hogy hosszú távon, nincs „európai törekvés” uniós tagság nélkül. Vagy valóban elképzelhető lenne az a „brüsszeli” elgondolás, miszerint az Unió, úgy segíti komoly politikai és pénzügyi erőforrások mozgósításával Ukrajnát, hogy közben nem akarja átsegíteni Európa nyugati felébe? Az én véleményem az, hogy ez az imént említett kombináció nem lehet célra vezető. Brüsszelenek tényleg el kell gondolkodnia azon, hogy miért is akar ennyire segíteni Ukrajnának, és ha erre választ adott, akkor pedig a segítség mértékét ehhez kell igazítani. Elmondható, hogy az Európai Unió célja egyelőre nem világos. Ha az Unió célja csupán az, hogy megakadályozza Ukrajna visszakerülését az orosz érdekszférába, akkor nagy valószínűséggel elég az előirányzott illetve az ez idáig igénybe vett pénzügyi erőforrások. Azonban ha az Unió célja az, hogy Ukrajnát átsegítse Európa nyugati felébe, akkor az előbbtől eltérően, sokkal komolyabb politikai és anyagi támogatásban kell részesíteni az egykori szovjet tagköztársaságot, melyhez szoros kapcsolatban kell egy komoly és következetes számonkérésnek. E kettő kombinációja nélkül ezt az országot legfeljebb az EU és Oroszország közti politikai „senki földjén” lehet tartani. Ez a közösség ennél többet érdemel. Ha mást nem, legalább azt, hogy őszinték legyenek velük.[5]

2. Mi a helyzet Ukrajnában?- Štefan Füle szerint

Štefan Füle európai biztos 2014. július 15-én a következőképpen nyilatkozott Ukrajnáról, az Európai Parlamentben tartott beszédében.

„Az ukrán krízis nem hagy alábbés folyamatosan kapunk nyugtalanító jelentéseket a veszteségekről, valamint az illegálisan felfegyverzettek aktivitása még mindig sok aggodalomra ad okot. A fegyveresek elfoglalnak épületeket, határátkelőhelyeket, határőr pozíciókat és tucatnyi személyt tartanak fogságban. Ezek a tevékenységek Ukrajna

integritását tovább veszélyeztetik. Nem beszélve arról, hogy a polgárok is veszélyeztetve érzik magukat. Ártatlan emberek, asszonyok és gyerekek kerülnek folyamatosan fegyveres kerestűzbe. Meg kell tennünk minden tőlünk telhetőt, hogy támogassuk őket. Minden egyes civil személy, aki ártatlanul szenved, az eggyel több, mint amennyinek szabadna, hogy szenvedjen. A migrációra (lakás elhagyás és nem ország elhagyást kell ez alatt érteni) kényszerített emberek növekvő száma szintén aggodalomra ad okot. Ez a helyzet megerősíti a fontosságát a humanitárius szervezeteknek. Nagyon fontos, hogy biztosítsuk a védelmét a civil ukrán lakosságnak, és hogy ennek érdekében felhasználjunk minden vészhelyzetre kialakított segítségi rendszert vagy eszközt. Nem lehet más kritérium ezen eszközök használatakor, csak a rászorultság. Vannak más aggasztó jelentések, nem csak Kelet-Ukrajnából, hanem a Krím-félszigetről is, ami még mindig illegális orosz megszállás alatt áll.” Füle azzal folytatja, hogy a Krím-félszigeten drámai változások történtek a civil lakosság életében, különösen az etnikai kisebbség életében. (Gyakorlatilag minden olyan rendszer, amelynek a központja Kijevben volt, az nem működik, pl.: az ingatlan nyilvántartás sem. Ennek az a következménye, hogy az emberek, nem tudják eladni a házukat még az oroszoknak sem, és emiatt nincs lehetőségük egy nyugodtabb, konfliktusmentes térségbe költözni.) Nemrég a krími tatárok vezetője került konfliktusba, mert nem kapott belépési engedélyt a Krím-félszigetre. Füle kihangsúlyozza, hogy a Krím-félsziget esete nem merült feledésbe azzal, hogy Oroszország bekebelezte. (Ugyanakkor vannak, akik ezt az orosz megmozdulást a szudéta németek csehországi bekebelezéséhez hasonlítják.) Az ukrán katonai offenzíva most is folyamatban van Ukrajna keleti részén, mivel nem csak joga, hanem kötelessége is, hogy fenntartsa a rendet. Ezen körülmények között is arra biztatja Füle Ukrainát, hogy mértékletességet gyakoroljon. A fegyveres küzdelemben részt vevő felkelők jól képzettek és felszereltek, mint egy hadsereg. Ezeknek a csoportosulásoknak azonban – egy hadsereggel ellentétben, – nem kell figyelembe vennie a helyi népesség érdekeit. Ez az érdektelenség az, ami rendkívül veszélyes, és ami miatt nekünk a tettek mezejére kell lépni a helyi lakosság védelmében.[6] Diplomáciai erőfeszítéseket kell tenni, hogy a béke helyreálljon. Nagyon nagy szükség lenne arra, hogy egy fenntartható tűzszünet feltételeiben megegyezzen a két elnök (Poroshenko elnök és Putyin elnök). Putyin elnök szintén kinyilvánította a támogatását a helyzet békés megoldását illetően és visszavonta felhatalmazását az orosz katonai erők működésére ukrán területen. Ugyanakkor Oroszország nem állította meg a fegyverek beáramlását Ukrajnába. Az illegálisan felfegyverzett csoportok jelenléte megmaradt. E csoportok nem mutatnak túl sok hajlandóságot arra, hogy letegyék fegyvereiket, és békéről tárgyaljanak. A béketerv orosz támogatásának ebbe az irányba is el kell mozdulnia.[7] A közelmúltban bekövetkezett, Amszterdamból Kuala Lumpurba tartó utasszállító repülőgép lelövése Kelet-Ukrajna felett sajnos csak megerősítette a térségben zajló ellentétek elhatalmasodását. Füle üdvözölte a diplomáciai erőfeszítéseket, amit június 6-án kezdett el Ukrajna, Oroszország, Franciaország és Németország. Ez a tárgyalássorozat hozzájárulhat a konfliktus csillapodásához. A diplomáciai siker csak akkor várható, hogyha mindenki őszintén támogatja azt. Az EU üdvözli azt a háromoldalú egyeztetést, amely Oroszország-Ukrajna-Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (továbbiakban EBESZ) között történt a tűzszünet, a fogvatartottak szabadon engedése és a határok bebiztosítása érdekében. Füle beszédében úgy fogalmaz, hogy „szerencsétlenségünkre nem vagyunk ott, ahol kellene, hogy legyünk”. Hangsúlyozza, hogy Brüsszelben újra kell értékelni a helyzetet és újabb lépéssorozatokat kell ajánlania az Európai Bizottságnak. Ezzel párhuzamosan az EU támogatja Ukrainát, ahol csak tudja. A márciusban előterjesztett támogatási csomag 11 milliárd eurót javasolt. A Bizottság szintén úgy döntött, hogy létrehoz egy támogatási csoportot, ami az ukrán vezetést segíti a reformtervek végrehajtásában. Az utóbbi hónapokban magas szintű találkozót tartottak Brüsszelben, hogy az Ukrajnába folyósítandó támogatások részleteit kidolgozzák. Az EU a reformokra, az újjáépítésre és a

gazdasági rehabilitációra összpontosít, különösen Kelet-Ukrajna területén. Ez az egész tervezési folyamat azért fontos, mert Ukrajna nem csak biztonsági problémákkal, hanem gazdasági reform problémákkal is küzd, amelyeket legalább ennyire fontos megoldani. Véleményem szerint az imént felsoroltak nem teljesen csak ukrán problémák, hiszen jelen vannak a többi tagállamban is. Az EU szintén támogatja az ESZEB monitoring tevékenységét, melynek célja, hogy figyelemmel kísérje a rendszerben beálló változásokat éppúgy, mint a tűzszünetet. Július hónap végén elindított Közös Biztonsági és Védelmi Szabályzási Együttműködés segíti Ukrajna civil lakosságának védelmét. A rendfenntartást is felügyelni akarja ez az Együttműködés, amelybe éppúgy bele tartozik a rendőrség, mint az igazságszolgáltatás ellenőrzése. Ennél a pontnál kell megemlítenem, hogy ez a küldetés már-már szinte lehetetlen, hiszen ha a rendőrségben és az igazságszolgáltatásban dolgozókat is figyelemmel kell kísérni ahhoz, hogy a reformtörekvések célt érjenek, akkor az még több embert, pénzt, időt és energiát fog igényelni az Uniótól, tehát jóval többet a tervezettől.[8]

Június 27-e történelmi nap volt mind Ukrajnában, mind az Európai Unió életében.[9] Az évekig tartó alkudozás és feltételrendszerek kialakítása után létrejött a már említett Társulási Megállapodás. A Megállapodás kereskedelmi része (DCFTA) az ukrán gazdaság nagyon erős közelítését tartalmazza az EU felé. Füle szerint ez az eredmény jól szimbolizálja az ukrán emberek vágyát arra, hogy az EU felé haladjanak. Ez a megállapodás segít abban, hogy a reform keretében Ukrajnának piacot nyisson a világ legnagyobb és egyben a legjobban szabályozott piaca. Megjegyzem, hogy ez a piac rohamosan szűkül, különösen ahhoz képest, hogy mennyire növekszik a világ többi része, főként Kína, India és az afrikai kontinens.

„Mi most előrettekintünk és reméljük, hogy a szerződés aláírása után az ukrán lakosság tudja majd élvezni ennek a megállapodás gazdasági előnyeit. Ez a megállapodás nem azzal a céllal született, hogy Ukrajna korábbi megállapodásait érvénytelenné tegye, különösen a nagy szomszédal, az Orosz Föderációval. Sokkal inkább arról van szó, hogy Ukrajnának lehet megállapodással épp úgy az EU-val, mint ahogyan van az Orosz Föderációval.” – hangsúlyozta Füle beszédében.

Az EU kapcsolatba lépett Oroszországgal is, hogy minden lehetséges félreértést tisztázni tudjanak egymással. Ennek keretében július 11-én volt egy háromoldalú tárgyalás, melyet De Gucht Biztos vezetett. Felmerül a kérdés, hogy, ha Ukrajna az uniós standardokat alkalmazza és ezeknek a szabályoknak felel meg, akkor hogy tudna a „nagy szomszédal” is ugyanúgy kereskedni? Hacsak az oroszok nem kényszerülnek rá az uniós standardok használatára. A fent említett megállapodás célja, hogy csökkentse a felesleges feszültségeket, és az elkövetkezendő felmerülő problémák lehetséges megoldására koncentráljon. A szakértők szeptember 1-ig kaptak haladékot arra, hogy előzetes jelentést tegyenek.

Füle hozzá teszi – „Mi reménykedünk abban, hogy Oroszország vissza fogja a saját régi érdekeinek a védelmét.” Ukrajna előtt az a fontos lépés áll még, hogy az általa megkezdett EU felé vezető úton, az eddig tett elkötelezettségével előre halad, és átalakítja magát egy stabil európai állammá.[10] Tehát hosszútávon nem létezik az az elképzelés, miszerint az Orosz Föderációval és az Európai Unióval egyaránt kereskedő és szerződő Ukrajna létesüljön, sokkal inkább egy Európai Unióval együttműködő, európai államot vizionálnak.

3. Az Unió lépései

Az EU figyelemmel kísérte az ukrán politikai helyzetet és elkötelezett, hogy megoldást találjon arra a válságra, ami több hónapnyi békés tüntetést követően alakult ki Kijevben. Catherine Ashton és Štefan Füle a tiltakozások kirobbanása óta többször is Kijevbe látogatott, mint ahogy számos más EU-tagállam külügyminisztere, és az Európai Parlament képviselői is. Mindez az EU elkötelezettségét mutatja a helyzet megoldása iránt. Találkoztak a hatóságokkal, az ellenzék vezetőivel és a civilek képviselőivel. Az Európai Unió arra összpontosította erőfeszítéseit, hogy elősegítse a párbeszédet a felek között, és hogy

stabilizálják a politikai helyzetet. 2014. február 10-én a Tanács aggodalmát fejezte ki, mivel több jelentés is bizonyítja az emberi jogok megsértését, erőszakos megnyilvánulásokat, emberek megfélemlítését és eltűnését a térségben. Catherine Ashton összehívta a Külügyek Tanácsának rendkívüli ülését február 20-án, ahol tekintettel a kialakult szituációra, az EU úgy döntött, hogy célzott szankciókat vezet be. A miniszterek megállapodtak abban, hogy felfüggesztik a kiviteli engedélyeket mindenre, amelyet a belső harcokban fel tudnak használni. Kinyilvánították mély megdöbbenésüket és a leghatározottabban elítélték az erőszak minden formáját. Az EU minden oldalt arra biztatott, hogy haladéktalanul vegyenek részt az érdemi párbeszédben azért, hogy teljesítsék az ukrán nép legitim demokratikus törekvéseit. [11] A Tanács március 3-ai második rendkívüli ülésén ellenezte az orosz fegyveres erők agresszióját, mely ukrán szuverenitás és területi integritás egyértelmű megsértésére irányult. Szintén ellenezte az orosz kormány által megadott felhatalmazást az orosz fegyveres erők alkalmazására ukrán területen. Az EU felszólította Oroszországot, hogy az országok közötti 1997-es megállapodásnak megfelelően, azonnal vonja vissza a fegyveres erőit állomáshelyükre. Az EU továbbá méltatta az Ukrajna által adott kimért reakciót.

A Tanács március 5-én újabb szankciókat fogadott el, melynek célja 18 személy bankszámláinak befagyasztása volt, akik hűtlenül kezelték az ukrán állami pénzeket. A szankciók – bizonyos feltételek teljesülése mellett – tartalmaznak rendelkezéseket a befagyasztott pénzeszközök hasznosítására is. Az állam- illetve kormányfők március 6-ai rendkívüli ülését követően az EU nyilatkozatában kiemelte, hogy a megoldást a válságra, tárgyalások útján kell megtalálni Ukrajna és az Orosz Föderáció kormánya között. Az orosz féllel szemben március 17-én korlátozó intézkedéseket fogadott el az EU, azokkal a személyekkel szemben, akik aláássák vagy veszélyeztetik Ukrajna területi integritását, szuverenitását és függetlenségét. Továbbá azon személyekkel és szervezetekkel szemben is, akik kapcsolatba hozhatóak velük. Ebben a tekintetben 21 fő került azonosításra. Velük szemben utazási tilalmat vezettek be és befagyasztották a forrásaikat az EU-ban. Március 21-én további 12 személy került ebbe a körbe. [12] Az EU határozottan elítélte az illegális „népszavazás”-t, amivel a Krím-félsziget csatlakozott Oroszországhoz. Ezzel a lépéssel, nyilvánvalóan megsértették az ukrán alkotmányt. Az Unió nem ismeri el az illegális „népszavazást”, illetve annak kimenetelét sem. Ezzel kapcsolatban Ashton kijelentette – „Szeretnénk, ha világosan látná az Orosz Föderáció, hogy még van idő, elkerülni a negatív spirált, és visszafordítani a jelenlegi fejleményeket.” Sajnos a Főképviselet figyelmeztető szavaira nem hallgatott a „nagy szomszéd”. Az Európai Tanács március 20-án határozottan elítélte Krím és Szevasztopol illegális bekebelezését az Orosz Föderáció által, és arra kérte a Bizottságot, hogy tegyen javaslatot a gazdasági, kereskedelmi és pénzügyi korlátozások tekintetében. Az EU vezetői arra is emlékeztettek, hogy bármi olyan további lépése Oroszországnak, ami destabilizálhatja az ukrán helyzetet, az messze menő következményekhez fog vezetni a gazdasági kapcsolatok terén. [13][14] Április elején Ashton kifejezte mélységes aggodalmát azzal az intézkedéshullámmal kapcsolatban, melyet fegyveresek és szeparatista csoportok hajtottak végre különböző kelet-ukrajnai városokban. Arra kérte az ukrán hatóságokat, hogy érvényesítsék a jogot, és intézkedjenek a szabályoknak megfelelően, a rend helyreállítása érdekében. A Külügyek Tanácsa április 14-ei találkozóját követően az EU felszólította Oroszországot, hogy hagyjon fel a kelet-ukrajnai törvénytelen cselekményekkel, és vonja vissza csapatait az ukrán határtól. Az események fényében a Tanács úgy döntött, még több személyre kiterjeszti az utazási tilalmat és számlazárásokat. Ashton hangsúlyozta – „A május 25-ei szabad és tisztességes elnökválasztás a legjobb módja annak, hogy kifejezze a polgárok akarátát, amely lehet az alkotmányos reform folyamat első lépése. Április 17-én Ashton részt vett egy találkozón az Európai Unió, az Egyesült Államok, Ukrajna és Oroszország között Genfben, hogy megvitassák az ukrán válságot. Az ülést követően kiadott közös nyilatkozatban megállapodás született arról, hogy valamennyi félnek

tartózkodnia kell az erőszaktól, megfélemlítéstől vagy provokatív akcióktól. Az illegális fegyveres csoportokat fel kell számolni, és az illegálisan elfoglalt épületeket és közterületeket ki kell üríteni. Akik részt vettek ezek elfoglalásában, azoknak amnesztiával kedveznek. Az EBESZ Speciális megfigyelő missziója vezető szerepet játszik abban, hogy az ukrán hatóságok alkotmányos folyamata átlátható és elszámoltatható legyen. Ashton egy április 24-ei nyilatkozatában kifejezte súlyos aggodalmát a folytatódó emberrablásokról, kínzásokról és gyilkosságokról szóló kelet-ukrajnai jelentések miatt.[15] Ebben a nyilatkozatban felhívta a felek figyelmét a Genfi Megállapodás végrehajtására, annak feltételeinek betartására, beleértve azt is, hogy próbálják megakadályozni a fegyveres csoportok erőszakos tevékenységét.

Április 26-án a G7 vezetői által kiadott nyilatkozatban az EU üdvözölte azokat a pozitív lépéseket, amiket Ukrajna tett azért, hogy teljesítse a Genfi Megállapodásban vállalt kötelezettségeit. Beleértve azt a törvényjavaslatot, ami amnesztiát ígért azoknak, akik elhagyják a megszállt épületeket és az EBESZ munkáját segítik. Ezzel ellentétben, kimondták az orosz oldal sajnálatos passzivitását a Genfi Egyezmény érvényesítésére. A május 25-ei ukrán elnökválasztást magas részvételi arány jellemezte. Az ukrán hatóságok mindent megtettek annak érdekében, hogy a választások a valódi demokratikus gyakorlat, a nemzetközi kötelezettségek és az alapvető szabadságjogok tiszteletben tartása mellett folyjanak le. Május 21-én Ukrajna egy béke-szándéknyilatkozatot fogadtak el, ami egy különösen pozitív lépés volt a részükről. Az EU biztatta az ukrán hatóságokat, hogy építsék ki és tartsák fent az újonnan megválasztott kormány legitimitását, és indítsanak nemzeti párbeszédet Ukrajna összes részével. Az EU vezetői gratuláltak Petro Poroshenkonak a választási győzelméhez, és kifejezték abbéli reményüket, hogy a jövőben szorosan együttműködve dolgozhatnak Ukrajna politikai és gazdasági stabilitásáért. Míg Kelet-Ukrajnában a folytatódó erőszak továbbra is mély aggodalomra adott okot, a Főképviselő üdvözölte Poroshenko elnök bejelentését a tűzszünetről, és egy 15 pontból álló tervről a válság békés rendezésére. Ezen lépéseket a Tanács szintén üdvözölte, mint komoly esélyt a helyzet csillapítására. A Tanács felszólította a feleket, hogy fogadják el és tartsák tiszteletben a tűzszünetet, és felszólította az Orosz Föderációt, hogy támogassák a tervet, és fogadjanak el intézkedéseket annak érdekében, hogy megállítsák az illegális harcosok, fegyverek és felszerelések folyamatos áramlását a határon át Ukrajnába. Az Unió kérte az orosz felet, hogy használja befolyását arra, hogy a szeparatisták felhagyjanak az erőszakkal, és letegyék a fegyvert. A Tanács aggodalmát fejezte ki a nyugtalanító emberi jogi és humanitárius helyzet miatt Kelet-Ukrajnában és a Krím-félszigeten. Miután az EU arra a következtetésre jutott, hogy a reformfolyamat technikai előkészületei megtörténtek, ösztönözte az ukrán hatóságokat, hogy folytassák a reform-erőfeszítéseket. Így például az alkotmányos és decentralizációs reformokat, a nemzeti kisebbségeket illető személyiségi és kisebbségi jogokat, az igazságszolgáltatás reformját, a korrupció elleni küzdelmet, valamint az üzleti környezet javítását. Az EU megerősítette annak rendkívüli fontosságát, hogy a hatóságok lépéseket tegyenek annak érdekében, hogy elérjék az összes ukrán régiót, társadalmi csoportot, és biztosítsák a nemzeti kisebbségek védelmét Ukrajna nemzetközi kötelezettségvállalásainak megfelelően. Ennek érdekében az EU arra ösztönzi Ukrainát, hogy „használja” az Európa Tanács és az EBESZ szakértelmét.[16]

4. Az ukránai segítségnyújtás nemzetközi koordinációja

Július 8-án az EU intézményei és tagállamai, az ukrán kormány és a nemzetközi támogatók összeültek egy brüsszeli Főtanácsülésen, ahol megvitatták a kulcskérdéseket és a támogatói tevékenységet Ukrajna megsegítése érdekében. A találkozót az EK Bizottság szervei az Európai Külügyi Szolgálattal karöltve szervezték, melyen Stefan Füle, a Bővítés és Európai Szomszédáspolitikai biztosa elnökölt. „Az EU-Ukrajna Társulási Megállapodás nemrég

került aláírásra Brüsszelben, mely egy kézzelfogható előrelépés egy sokkal modernebb, demokratikusabb és virágzó Ukrajna létrehozása érdekében. Jelenleg a legszükségesebb, hogy mindez implementálva legyen, mely lehetővé teszi, hogy az ország közelebb kerüljön az EU-hoz. Ukrajna hathatós részvétele ebben a procedúrában elengedhetetlen. Úgy, mint a nemzetközi támogatásban és szolidaritásban is. Az EU folyamatosan gondoskodik a széleskörű politikai, pénzügyi és technikai asszisztenciáról az Ukrajnai belső reformok végrehajtása érdekében, de más nemzetközi támogatók is rendkívül aktívak.” – mondta José Manuel Barroso, az Európai Bizottság elnöke. Ez a találkozó megfelelő alkalmat biztosított, hogy bemutassák az Európai Reform Tervezetet és megvitassák a főbb rövid- és középtávú terveket Ukrajnával kapcsolatosan. A támogatói koordinációs struktúrában is egyezsége kellene jutniuk, melynek a következő lépcsője egy támogatói és befektetői találkozó létrehozása az év folyamán. A Támogató Csoport Ukrajnáért áprilisban bejelentette, hogy koordinálni fogják a Bizottság munkáját, annak érdekében, hogy Ukrajna minden támogatást megkapjon a politikai és gazdasági reformok megvalósításához és az ország stabilizálásához.[17]

4.1. Háttér: Európai Reform Tervezet

Füle biztos március 24-én Kijevbe utazott a Főtanácsi (High-level commission) delegáció képviselőjeként, annak érdekében, hogy Ukrajnával együttműködjön számos reform megvalósításában, mind a demokratikus intézmények, mind a gazdaság területén. Az Ukrajnával történt megbeszélések után elfogadták az Európai Reform Tervezetet, melyben Ukrajna szükségleteit harmonizálják az EU rövid-és középtávú támogatásaival.[18]

4.2. Támogatói Csoport Ukrajnáért

Április 9-én a Bizottság úgy döntött, hogy létrehozza a Támogatói Csoportot Ukrajnáért. Ez a csoport Brüsszelben ülésezik, szorosan együttműködve az Európai Külügyi Szolgálattal, hogy tevékenykedjen az ukrainai válság kezelésében, és a bizottsági munka segítségével. Ez a csoport előmozdítja a tagállami szakértői munkát, a további koordinációt más adományozókkal. Illetve ő fogja a Tanácsadói Csoport számára átadni az ütemtervet.[19]

5. Fokozott támogatás és együttműködés

Március 5-én az Európai Bizottság javaslatot tett egy sor gazdasági és pénzügyi támogató intézkedésre a nemzetközi erőfeszítések részeként, amelyek arra irányultak, hogy támogassák az ukrán gazdasági és politikai reformokat.[20] Ennek keretében az Európai Bizottság elfogadott egy óriási értékű támogatói csomagot, 11,1 milliárd eurót a következő hét évre. Ez a csomag EU segítségnyújtás és kölcsönök finanszírozásának céljából lett létrehozva, mely az Európai Beruházási Banktól (EIB) és az Európai Fejlesztési Banktól (EBRD) származik. Az EU segítségnyújtás összege 3 milliárd euró, mely 1,5 milliárd euró értékű támogatásokra, míg 1,6 milliárd euró értékben kölcsönökre fordítható a makro-pénzügyi segítségnyújtás során.[21] A következő években 11 millió euró állna rendelkezésre az uniós költségvetéséből, és a nemzetközi pénzügyi intézményeken keresztül. Ennek célja, hogy stabilizálja az ország gazdasági és pénzügyi helyzetét, segítse az átmenetet, és ösztönözze a politikai és gazdasági reformokat. Ezen csomag részeként ideiglenesen eltávolították a vámokat az ukrán exportról az EU-ba, mely már hatályba is lépett, nem várták meg vele a társulási megállapodás hatálybalépését.[22] Április 29-én a Speciális Intézkedés Ukrajnáért 365 millió eurót utalt ki az országnak, mely része az EU pénzsegélyének. Ez két részből tevődött össze: egy állam építési szerződésből (355 millió euró) és egy a civil egyesületeket támogató segélyből (10 millió euró). A State Building Contract, egy formája a pénzügyi támogatásoknak, mely pénzügyi támogatást biztosít rövidtávon az átmeneti időszakban.[23] Az Európai Bizottság és az ukrán kormány tagjai találkoztak Brüsszelben május 13-án. Egyetértettek abban, hogy továbbra is folytatják a közös cselekvési tervet, az európai reformprogramot, amely ötvözi Ukrajna rövid-és középtávú igényeit, és véleményt cseréltek az ebben való előrehaladásról.

Az első folyósításra, azaz 100 millió euróra folyósítására, egy kombinált 1,61 milliárd euró makroszintű pénzügyi támogatási hitelből került sor május 20-án. [24] Az általános cél, hogy támogassák az ukrán kormányt a rövid távú gazdasági problémák meghatározásában továbbá a felkészülésben a mély, belső reform folyamatok elindításához a politikai társulások és a gazdasági integráció tekintetében, mindezt az EU-val közösen a Társulási Szerződés támogatása alapján. A cél, hogy javítsák a kormány jelenlegi helyzetét a korrupcióval szemben. Ehhez az igazságügyi és közigazgatási rendszer reformja szükséges.[25] Az EU és Ukrajna közötti társulási megállapodás aláírása és hatálybalépése, beleértve a mélyreható és átfogó szabadkereskedelmi térséget is, bár nem a végső célja az EU és Ukrajna közötti együttműködésnek. Lehetőséget teremt a fenntartható gazdasági fejlődésnek és a jólétnek, Ukrajna összes régiójában, valamint a szomszédos országokban is. Az EU megerősíti elkötelezettségét, hogy elősegítse az emberek közötti kapcsolatokat az EU és Ukrajna között, nevezetesen a vízumliberalizációs folyamattal.[26][27]

A kereskedelmi szabályok eredetileg idén november 1-től léptek volna életbe, de szeptember 12-én, pénteken az EU, Ukrajna és Oroszország megállapodott, hogy a megállapodás szabadkereskedelemre vonatkozó kitételeinek ideiglenes életbe lépését 2015. december 31-ig elhalasztja.

Az Európai Bizottság bejelentette, hogy továbbra is fenn kívánja tartani az egyoldalú kereskedelmi kedvezményeket Ukrajna felé, azaz gyakorlatilag egyoldalúan megnyitja az uniós piacot Ukrajna számára. A kedvezményes kereskedelem fenntartásához az Európai Parlament jóváhagyására van szükség.

Összegzés

E tanulmány igyekezett röviden bemutatni az ukrainai eseményeket, a Társulási Megállapodást és az Európai Unió ezzel összefüggésben tett lépéseit. Továbbá az Európai Külügyi Szolgálat és Catherine Ashton által vállalt "békéltető, segítő" szerepet, egészen ez év júliusáig. Mint ahogyan azt már említettem, a Megállapodás kereskedelmi része (DCFTA) az ukrán gazdaság nagyon erős közelítését tartalmazza az EU felé. Szerintem ennek erejét nem szabad alábecsülni, mivel szinte EGT-szintű jogközelítésre, integrációra ad lehetőséget a kereskedelem szintjén. Ez persze nem egy azonnali és kézzelfogható eredmény, de hosszú távon erős kapocs lehet. Az EKSZ és a többi uniós szereplő törekvéseit és munkáját látva, véleményem szerint egy lehetetlen küldetésre vállalkoztak Ukrajna megsegítése kapcsán. Egy olyan rendszer kiépítésén fáradozik, amellyel ő maga sem rendelkezik teljes mértékben. Az Unió sosem látott energiát és pénzt áldoz az Ukrán válság megoldására. Mi több, még egy „útmutatóval” is szolgál a helyes működésről a bajban lévő országnak, megfelelkezve arról, hogy az Unió tagországai is küszködnek helyenként hasonló gazdasági problémákkal. Jól látszik, hogy az Unió lépései még mindig nem elég hathatósak és gyorsak, túl sok idő telik el egy tárgyalás és annak eredményeként megszülető tényleges lépés között. Ezen mindenképp változtatnia kellene az Uniónak, hogy gyors lépések nélkül az EKSZ elveszítheti jelentőségét a rendszerben és csupán a 29. diplomáciai szolgálattá válhat. Az EU-ukrán megállapodást összegezve annyi bizonyos, hogy a ratifikáció intézményesíti Ukrajna választását, összekötve Európa és Ukrajna jövőjét.

Irodalomjegyzék

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/143344.pdf

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-775_en.htm?locale=en.

http://www.ieee.es/Galerias/fichero/Varios/UnionEuropea/UCRANIA_Crisis_2014.pdf; Fact Sheet, EU-Ukraine relations, Brussels, 25 June 2014, 140625/01.

EUI Working Papers, Department of Law, The EU-Ukraine Association Agreement: Assessment of an Innovative Legal Instrument Guillaume Van der Loo, Peter Van Elsuwege and Roman Petrov

http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/fule/headlines/news/2014/07/20140715_en.htm.

Sz. Bíró Zoltán: Ukrajnai tanulságok, <http://mozgovilag.com/?p=6856>.

* A kutatás a TÁMOP-4.2.4.A/2-11/1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

[1] EUI Working Papers, Department of Law, The EU-Ukraine Association Agreement: Assessment of an Innovative Legal Instrument Guillaume Van der Loo, Peter Van Elsuwege and Roman Petrov, 1.

[2] EU Working Papers: i.m. 5.

[3] EUI Working Papers: i.m. 5.

[4] EUI Working Papers: i.m. 6.

[5] Sz. Bíró Zoltán: Ukrajnai tanulságok, <http://mozgovilag.com/?p=6856>. Letöltve: 2014.12.25.

[6] Štefan Füle-SITUATION IN UKRAINE, http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/fule/headlines/news/2014/07/20140715_en.htm. Letöltve: 2014.07.15.

[7] Štefan Füle-SITUATION IN UKRAINE: i.m.

[8] Štefan Füle-SITUATION IN UKRAINE: i.m.

[8] i.m.

[9] i.m.

[10] i.m.

[11] Fact Sheet, EU-Ukraine relations, http://www.ieee.es/Galerias/fichero/Varios/UnionEuropea/UCRANIA_Crisis_2014.pdf; Brussels, 25 June 2014, 140625/01, 2.

[12] Fact Sheet, EU-Ukraine relations: i.m. 3.

[13] i.m. 3.

[14] A Krím / Szevasztopol bekebelezésének EU általi el nem ismerése abban is megmutatkozik, hogy a Tanács június 23-án megtiltotta az import áruk Krím és Szevasztopolból való érkezését, ha nem rendelkeznek a szükséges ukrán igazolásokkal: http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/143342.pdf.

[15] Fact Sheet, EU-Ukraine relations, http://www.ieee.es/Galerias/fichero/Varios/UnionEuropea/UCRANIA_Crisis_2014.pdf; Brussels, 25 June 2014, 140625/01, 4.

[16] Fact Sheet, EU-Ukraine relations: i.m. 6.

[17] High level meeting to coordinate international support for Ukraine, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-775_en.htm?locale=en. Letöltve: 2014.07.13.

[18] High level meeting to coordinate international support for Ukraine: i.m.

[19] i.m.

[20] Fact Sheet, EU-Ukraine relations http://www.ieee.es/Galerias/fichero/Varios/UnionEuropea/UCRANIA_Crisis_2014.pdf; Brussels, 25 June 2014, 140625/01, 6.

[21] High level meeting to coordinate international support for Ukraine, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-775_en.htm?locale=en. Letöltve: 2014.07.13.

[22] Fact Sheet, EU-Ukraine relations: i.m., 6.

[23] High level meeting to coordinate international support for Ukraine: i.m.

[24] Fact Sheet, EU-Ukraine relations: i.m., 6.

[25] High level meeting to coordinate international support for Ukraine: i.m.

[26] Fact Sheet, EU-Ukraine relations: i.m., 7.

[27] Sajtóközlemény:

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/EN/foraff/143344.pdf